

UOT: 336; 336.01; 336.11; 336.741.28; 336.7

JEL: H32

HÜSEYNOV Ə.S.
AMEA İqtisadiyyat İnstitutunun elmi işçisi
akbar-huseynov@mail.ru

FİSKAL SİYASƏTİN MAKROİQTİSADI TƏSİRLƏRİNİN KEYNSÇİ EFFEKTİNİN QİYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

Tədqiqatın məqsədi – fiskal siyasetin makroiqtisadi təsirlərinin Keynsçi yanaşmasının təhlili

Tədqiqatın metodologiyası – statistik və analitik təhlil, müqayisəli təhlil, sistemli yanaşma

Tədqiqatın nəticəsi – aparılan iqtisadi tədqiqatlar sübut edir ki, fiskal siyaset alətləri milli gəlir üzərində önemli təsirlərə malikdir. Bu təsirlər makroiqtisadiyyatda çox vaxt Keynsçi milli gəlir modeli vasitəsilə analiz edilir. Məqalədə, fiskal siyasetin makroiqtisadi təsirlərinin Keynsçi paradiqma tərəfindən təhlili və mövzu ilə bağlı gəlinən nəticə və təkliflər ön plana çıxarılmışdır.

Açar sözlər: fiskal siyaset, milli gəlir modeli, multiplikator effekti, effektiv tələb, monetar siyaset, gəlir multiplikatoru, marjinal istehlak əyrisi

GİRİŞ

Dünyadakı iqtisadi fikirlərin təkamülünə nəzər salduğumuz zaman, 1776-cı ildən başlayaraq uzun bir müddət cəmiyyətdə Adam Smithin klassik nəzəriyyəsinin hakimiyyəti olmuşdur. İqtisadiyyatda avtomatik tarazlıq anlayışının hökmranlıq etdiyi bu dövrdə, bazar iqtisadiyyatına güvən və tam məşgulluq balansının mövcudluğu şərtsiz olaraq qəbul edildi [1]. Tələb-təklif uyğunsuzluğundan qaynaqlanan qısamüddətli dalgalanmalar isə uzunmüddətli dövrdə yaranacaq tam məşgulluq balansına təsir etməyə bilər. Ancaq, Birinci Dünya Müharibəsindən sonra pozulan iqtisadi vəziyyət, 1929-ci ildə baş vermiş dünya böhranından sonra klassik fikirlərin mübahisə obyektinə çevriləsinə təkan vermişdir. Çünkü, bu dövrdən sonra geniş yayılmış işsizlik, avtomatik tam məşgulluq konsepsiyasını sual altında qoymuşdur.

Qeyd etdiyimiz kimi, 1929-cu ildən başlayaraq bütün dünyani təsir altına alan “Böyük Böhran”, istehsal və məşgulluğun təsəvvür edilə bilməyəcək qədər enişinə səbəb oldu. Həmin vaxt, ABŞ-da işsizlik 25 %-ə yüksəldi. Böhran sübut etdi ki, klassik yanaşma kütləvi işsizliyi və bazardakı çatışmazlığı aradan götürəcək qüvvədə deyil. Bu hadisə təbii ki, o zamana qədər iqtisadiyyatda üstünlük verilən iqtisadi ideyaları müzakirəyə çıxarmışdır. Bu ərefədə, İngiltərə Xəzinə Nazirinin oğlu olan, 1883-1946 -ci illərdə yaşayan, Alfred Marşal və Edgevort kimi tanınmış iqtisadçıların tələbəsi olmuş, sonrasında İngiltərə Maliyyə Nazirliyində işləmiş olan Keyns, 1936-cı ildə elan etdiyi “General Theory of Employment, Interest and Money (Məşgulluğun, faizin və pulun ümumi nəzəriyyəsi)” adlı kitabında klassik iqtisadi fikirlərin çatışmazlıqlarını demiş və öz fikirlərini əlavə etmişdir [2]. Con Meynard Keyns haqqında təbii ki, çox danışmaq olar. Ən əsası bunu söyləmək olar ki, o, XX yüzilliyin ən böyük iqtisadçısı kimi, 1943-1946-cı illərdə müharibə sonrası pul siyasetinin təyini ilə əlaqəli ABŞ ilə aparılan müzakirələrdə İngiltərə adına iştirak etmiş və Bretton Woods müqaviləsinin imzalanmasında yaxından iştirak etmişdir.

C.M.Keynsə görə, “Böyük Böhran”-nın başlıca səbəbi ümumi tələbdəki çatışmazlıqdır. Keyns buna “effektiv tələb (alış gücüylə dəstəklənən alış istəyi)” deyir. Maraqlısı budur ki, keynsçılıkdə klassik iqtisadçıların iddia elədiyinin əksinə, hər zaman təklifi tələbə bərabərləşdirən və tam məşgulluğu təmin edən bir mexanizm yoxdur. Ümumiyyətlə, klassiklər keynsçılərin fikirlərinin toqquşduğu məsələlər kifayət qədərdir. Klassiklər iqtisadiyyatda tam məşgulluğun öz-özünə

yarandığını, təklifin daha vacib ünsür olduğunu qeyd ediblər. Keyns isə, tam məşgullüğün yalnız aktiv dövlət müdaxiləsi ilə ola biləcəyini və təklifin yox, "effektiv tələb"-in daha vacib olduğunu ön plana çəkdi. Klassiklərin "gözlə-gör" prinsipinə qarşılıq Keyns "Yerində mübadilə" -ni əsas tutub. Fikir ayrılığının ən pik nöqtələrindən biri, klassiklərin "investisiya ilə yiğim arasındaki əlaqə faiz dərəcəsi üzərindən qurulur" fikri idi. Keynsçilər bununla təmamilə razılaşmışdır. Onlar, faiz dərəcəsi üzərindən qurulma ideyasını dəstəkləmirlər. Çünkü, yiğim edənlərlə investisiya qoyanlar başqa-başqa şəxslərdir. Yiğimin səbəbi, yalnızca faiz gəliri əldə etmək deyildir. Şəxslər miras qoymaq, böyük xərclər tələb edən əmtəələri satın almaq və ya uşaqların təhsili üçün istifadə etmək üzrə də yiğim edirlər. Yiğimləri əmələ gətirən əsas göstərici faiz dərəcəsi deyil, gəlir səviyyəsidir. Eyni zamanda, investisiya xərclərini təyin edən tək faktor da faiz dərəcələri deyildir. Mənfiət gözlətiləri kimi səbəblər də insanların investisiya qərarlarında təsirli olur. Yəni Keynsə görə, investisiyanın yiğima bərabər olması barədə isə bəri-başdan təsdiqləyici kimi bir mexanizm yoxdur [3].

1. Fiskal siyasetin makroiqtisadi təsirlərinin Keynsçi effekti. Multiplikator mexanizmi

Fiskal siyaset alətlərinin milli gəlir üzərində önəmli təsirlərə malikdir. Bu təsirlər makroiqtisadiyyatda Keynsçi milli gəlir modeli vasitəsilə analiz edilir. Fiskal siyasetin alətlərindəki dəyişikliyin milli gəliri nə qədər dəyişdirəcəyi isə multiplikator faktoru vasitəsi ilə müəyyən edilir.

Multiplikator anlayışı ilk dəfə olaraq R.F.Kahn (1931) tərəfindən açıqlanmışdır. "Multiplikator" hərfi mənada "çoxaldıcı" deməkdir. Multiplikator – investisiyaların artımı ilə gəlirin artımıarasında sabit asılılıq göstəricisidir. Multiplikator modelini inkişaf etdirən C.M.Keyns "gəlir multiplikatoru", "investisiya multiplikatoru" kateqoriyalarını elmi dövriyyəyə gətirdi. Keynsçi multiplikator gəlirin artımının investisiyanın artımına nisbətidir. C.M.Keynsin gəldiyi əsas nəticə dövlətin tənzimləmə funksiyasını əhəmiyyətli dərəcədə gücləndirməkdən, vergi və faiz stavkası vasitəsilə istehlaka meylliyə aktiv təsir göstərməkdən, eləcə də dövlət xərclərini, hər şeydən əvvəl, dövlət investisiyalarını genişləndirməkdən ibarətdir [4].

C.M.Keyns tərəfindən multiplikator milli gəlir komponentlərinin təsirlərini ölçmədə önemli vasitə halına gəlmişdir. Məlumdur ki, milli gəlir komponentlərindən biri də dövlət xərcləridir. Klassik və neoklassik iqtisadçılar dövlət xərclərinin sadəcə tam olaraq ictimai əmtəə və xidmətləri ifadə etməsi vacibliyini müdafiə etdiklərindən, hökümət xərclərinin milli gəliri artıracaq təsirlərindən danışırlar. Böyük Depressiyadan sonra Keynsçi iqtisadçılar dövlət xərclərinin milli gəlir üzərindəki artan təsirlərini qəbul etmişlər və bunu açıqlamaq üçün isə, multiplikator mexanizmini istifadə etmişlər. Dövlət xərclərindəki bir vahid dəyişikliyin milli gəlirdə hansı istiqamətdə və nə qədər təsirinin olduğunu başa düşmək üçün dövlət xərcləri multiplikatorunu analiz etmək lazımdır. Buna uyğun olaraq :

$$\text{Dövlət xərcləri multiplikatoru} \rightarrow k = 1 / (1-c)$$

$$\text{Transfer xərcləri multiplikatoru} \rightarrow k_{tr} = c / (1-c)$$

$$\text{Vergi multiplikatoru} \rightarrow kt = - (c / (1-c))$$

$$\text{Tarazlı büdcə multiplikatoru} \rightarrow 1 / (1-c) - (c / (1-c)) = (1-c) / (1-c) = 1$$

Burada c marjinal istehlak əyrisini (yəni, gəlirin yüzdə neçə nisbətinin istehlaka ayrıldığını göstərən parametri) ifadə edir. Marjinal yiğim əyrisi (s), c -nin ($c = 1-s$) tamamlayıcısıdır. Beləliklə də, dövlət xərclərindəki bir vahidlik artım, milli gəliri k qədər artırır.

Əksər kitablarda dövlət xərcləri multiplikatoru ifadə edilərkən, vəziyyəti asanlaşdırmaq üçün bəzi faktorlar görməməzlikdən gəlinir və multiplikator effekti $1 / (1-c)$ şəklində qəbul edilir. Lakin, spesifik vergilər, investisiyaların gəlirə və faiz dərəcəsinə həssaslığı, real xərclər - transfer xərcləri ayırımı kimi ünsürlər də diqqətə alındığında, həqiqətə daha yaxın fərqli bir multiplikator effekti əldə edilir.

Milli gəlir təkcə özəl istehlak və investisiya xərclərini əhatə etməməklə bərabər, eyni zamanda özəl sektor xərclərini və yiğimini azaldaraq, vergilərlə qarşılanan dövlət xərclərini də özündə ifadə

etməkdədir ($Y \equiv C + I + G$). Dövlət tərəfindən toplanan vergilər spesifik kəmiyyətli ola biləcəyi kimi (TA), faizli (ad valorem ekvivalenti, qısaca "AVE") də ola bilər (tY). Bu vergilərlə maliyyələşdirilən dövlət xərcləri isə, real xərclər ola biləcəyi kimi (G_0), transfer xərclər də ola bilər (TR). Xərclənə bilən gəlir, milli gəlirə transfer xərclərinin əlavə olunması və bundan bütün vergilərin çıxılmasıyla tapılır. [$Y_d \equiv Y + TR - (TA + tY)$]. Özəl istehlak xərcləri gəlirə bağlı olmaqla birlikdə ($C \equiv C_0 + cY_d$), özəl investisiya xərcləri də gəlirə və faiz nisbətinə bağlı ola bilər ($I \equiv I_0 + aY_d + bi$). Bundan başqa, özəl investisiya və istehlak xərclərinin gəlirdən asılı olmadan (*avtonom*) hissələri də (C_0 və I_0) mövcuddur. Bütün bunlar diqqətə alındığında ənənəvi makroiqtisadi tarazlıq ($Y \equiv C + I + G$) bu şəkildə yazılıa bilər¹:

$$Y = \frac{1}{1-(c+a)+(c+a)t} \times \Delta G_0$$

$$Y = \frac{(c+a)}{1-(c+a)+(c+a)t} \times \Delta TR$$

Tənliklərdən göründüyü kimi, dövlət xərcləri multiplikatoru $\frac{1}{1-(c+a)+(c+a)t}$ şəklində, transfer xərcləri multiplikatoru isə, $\frac{(c+a)}{1-(c+a)+(c+a)t}$ kimi ifadə olunur. Bu o demekdir ki, ümumi olaraq hökumət xərclərindəki bir vahidlik artımın inkişafa olan təsiri pozitiv olmaqla birlikdə, marjinal istehlak əyrisi (c), marjinal investisiya əyrisi (a) və vergi dərəcəsi ilə (t) əlaqəlidir.

¹Hesablamalar ardıcıl olaraq belədir :

$$Y \equiv C + I + G$$

$$Y \equiv C_0 + cY_d + I_0 + aY_d - bi + G_0$$

$$Y \equiv C_0 + I_0 + G_0 + [(c+a)(Y + TR - (TA + tY))] - bi$$

$$Y \equiv C_0 + I_0 + G_0 + (c+a)Y + (c+a)TR - (c+a)TA - (c+a)tY - bi$$

$$Y - (c+a)Y + (c+a)tY \equiv C_0 + I_0 + G_0 + (c+a)TR - (c+a)TA - bi$$

$$Y [1 - (c+a) + (c+a)t] \equiv C_0 + I_0 + G_0 + (c+a)TR - (c+a)TA - bi$$

$$Y = \frac{1}{1-(c+a)+(c+a)t} \cdot [C_0 + I_0 + G_0 + (c+a)TR - (c+a)TA - bi]$$

Fiskal siyasetin makroiqtisadi effeklərinin Keynesçi və Keynesçi olmayan növlərə bölündüyünü nəzərə alsaq birincini daha da aydınlaşdırmaq bizim üçün çox önemlidir. Multiplikator effektini daha da açmaq üçün, *Keynsin milli gəlir funksiyasından* başlamaq daha münasibdir. Məlumdur ki, makroiqtisadiyyatın təməl düsturunda ($C + I + G + NX = Y = C + (TA - TR) + S$) bərabərliyin sol tərəfi istehsal olunan məhsula edilən xərcləri göstərərkən, sağ tərəf isə milli gəlinin istifadə tipini ifadə edər. Təhlil boyunca qiymətlər sabit sayılır. Tarazlı məhsul səviyyəsini ümumi planlaşdırılmış xərclər (*ortalama xərclər : AE = C + I + G + X - M*) ilə milli gəlir (Y) arasındaki bərabərlik ($AE = Y$) təyin edir. Modelin ən önemli nöqtəsi, tələbdəki artıma uyğunlaşan artan məhsulun və gəlinin, bir *feedback* (*yəni, multiplikator*) mexanizmi ilə tələbə təsiridir [5].

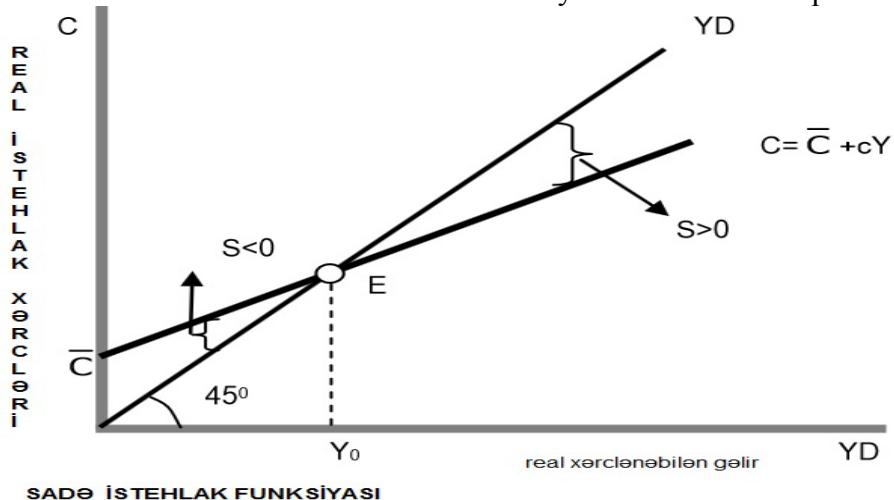
Dövlətin və xarici mühitin olmadığı iqtisadiyyata "Smurf Village" (şirinlər kəndi) iqtisadiyyatı deyilir. Dövlət xərcləri (G), toplam vergilər (TA), transfer ödənişləri (TR) və xalis ixrac (NX) sıfır bərabər olacaqdır. Bu vəziyyətdə; $AE = C + I = Y$ olduğunda, iqtisadiyyatın ümumi tarazlığı təmin ediləcək. Burada ev təsərrüfatları əldə elədiyi gəliri ya xərcləyəcək, ya da yiğim edəcəkdir. Bu səbəbdən $Y = C + S$ olacaq. Bu bərabərlik bizə ev təsərrüfatlarının xərclənəbilən gəlirlərini istehlak və yiğim arasında bölgüsündürdüyüni ifadə etməkdədir. İki bərabərlik birləşəndə isə, $AE = C + I = Y = C + S$ olub, buradan $S = I$ ortaya çıxacaq.

Keynsin istehlak funksiyası – mütləq gəlir hipotezində istehlak (C) gəlinin (Y) bir funksiyasıdır. Gəlir artıqca istehlak artar. ($Y \uparrow \rightarrow C \uparrow$)

$$C = C^- + cY \theta < c < 1$$

C^- burada avtonom istehlak xərci olub, gəlir sıfır olanda belə yerinə yetirilməsi vacib olan istehlak xərclərini ifadə edir. C isə marjinal istehlak əyrisi olub, gəlirdəki bir vahidlik artımın hansı hissəsinin istehlaka getdiyini göstərir. Şəkil 1.-də sadə istehlak funksiyasını artıq göstərilmişdir :

Şəkil 1. Real istehlak xərcləri ilə sadə istehlak funksiyası arasında asılılıq

Mənbə: Tony Addison. Fiscal Policy for Development: Poverty, Reconstruction and Growth

Yuxarıdakı sxem istehlak gəlirinin artan bir funksiyasıdır. Heç bir gəlir əldə olunmasa belə C^- kəmiyyətli bir istehlak olunmaqdadır. Bu səbəbdən, gəlir səviyyəsi Y_0 - a çatana qədər yiğim neqativdir.

2. Yiğim funksiyası və marginal yiğim əyrisi.

Yiğim gəlirin istehlak olunmayan hissəsidir. Gəlir ya istehlak olunacaq, ya da yiğima gedəcəkdir ;

$$YD = C + S \text{ və ya } S = YD - C$$

Beləliklə, yiğim funksiyasını istehlak funksiyasından yarada bilərik [5] ;

$$S = YD - C = YD - (C^- + cYD) = -C^- + (1-c)YD$$

Yiğim funksiyası istehlak funksiyasından formalasır. Heç bir gəlir olmama belə, avtonom xərclər mənfi (neqativ) yiğima səbəb yaratmaqdadır. YD_0 gəlir səviyyəsinə qədər istehlak gəlirin üzərindədir və bu halda mənfi yiğim davam edər. Gəlir və istehlak bərabər olduğunda isə, yiğim sıfır olar. Yiğim YD_0 -dan yüksək gəlir səviyyəsində başlayır. Gəlirdəki hər artımın c əmsalına təsir etdiyinə görə, yerdə qalan $1-c$ yiğima gedir. Buna görə də, marginal yiğim əyrisi $s = (1-c)$ olar.

Planlaşdırılmış investisiya və planlaşdırılan ümumi xərclər. Burada investisiya xərclərinin sabit (avtonom) və planlaşdırılmış investisiyaların isə I^- qədər olduğunu qəbul edirik. Toplam xərclər, dövlət xərcləri və xalis ixrac sıfır hesab olunmaqla istehlak və özəl investisiya xərclərinin toplamıdır [6];

$$AE = C + I^- = C^- + I^- + cY = A^- + cY$$

Toplam xərclər əyrisi, hər bir gəlir səviyyəsindəki istehlak (C) ilə avtonom investisiya xərclərinin (I^-) birə-bir toplanması ilə əldə olunur ;

$$AE = C + I^-$$

Y_0 gəlir səviyyəsində toplam xərclər $AE_2 (= Y_0)$ olub, bunun AE_1 qədəri istehlak, $I^- (= AE_2 - AE_1)$ qədəri isə investisiya xərcləridir. Avtonom investisiya, yəni gəlir səviyyəsindən asılı olmayan I^- kimi bir sabitdir. AE toplam xərclərin gəlir səviyyəsinə bağlı olaraq yüksəldiyini göstərir[6].

Planlaşdırılan toplam xərclərin istehsala bərabər tutulduğu E nöqtəsində gəlir və buraxılış səviyyəsi Y_0 olur. Y_0 -dan artıq bir istehsalın yaranması səhmləri artıraraq, Y_0 -dan az istehsalın formallaşması isə səhmləri azaldaraq istehsalın tarazlı səviyyəyə geri dönməsi istiqamətində təzyiq göstərəcəkdir. E nöqtəsinin göstərdiyi tarazlıq, istehsalçıların mövcud buraxılış həcmini dəyişdirməsinə bir səbəb yaratmamaqdadır.

Tarazlaşdırılmış gəlir və istehsal səviyyəsi. Təbii ki, əsas göstəricisi toplam xərclərdir. Burada əsas problem, tarazlı gəlir səviyyəsinin planlaşdırılan toplam xərclərə bərabər olmasına. 45^0 -lik istinad xətti üzrə istehsal və gəlir səviyyəsi ümumi xərclərə bərabərdir. Planlaşdırılan xərclərin buraxılışa bərabər olması ;

$$Y = AE = A^- + cY$$

Y – ni ayrıca saxlayıb, tarazlıq səviyyəsini Y_0 üçün hesablanması ;

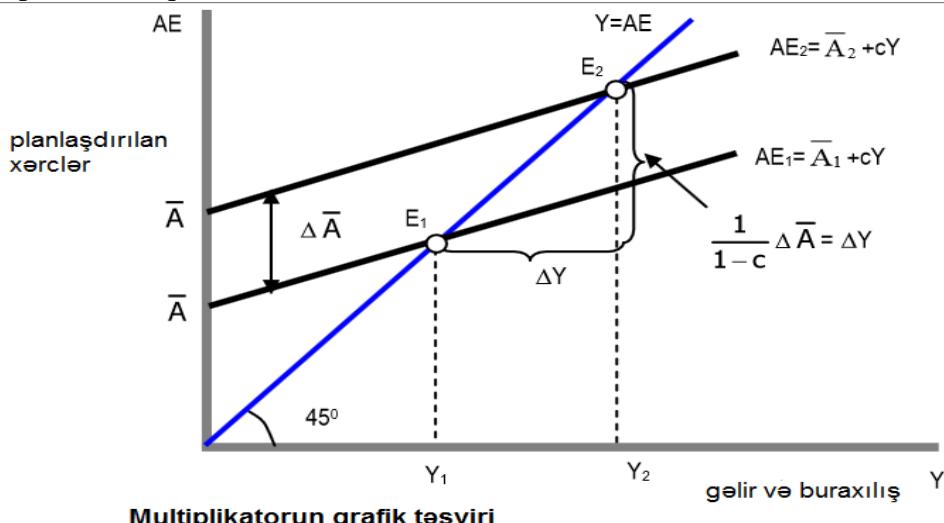
$$Y - cY = Y(1 - c) = A^-$$

$$Y_0 = \frac{1}{1-c} A^-$$

Multiplikator - Avtonom xərclərdəki artım, tarazlaşdırılmış gəlir və istehsal səviyyəsini daha artıq çoxaldır. Bu artımın nə qədər olacağı isə, marjinal istehlak əyrisi ilə əlaqəlidir. Avtonom xərclərdəki artımın balanslaşdırılmış gəlir səviyyəsində yol açdığı artıma multiplikator deyilir. Marjinal istehlak əyrisi artıqca, multiplikator effekti də yüksəlir (şəkil 2) [7];

$$\alpha = \frac{1}{1-c} = \frac{1}{s}$$

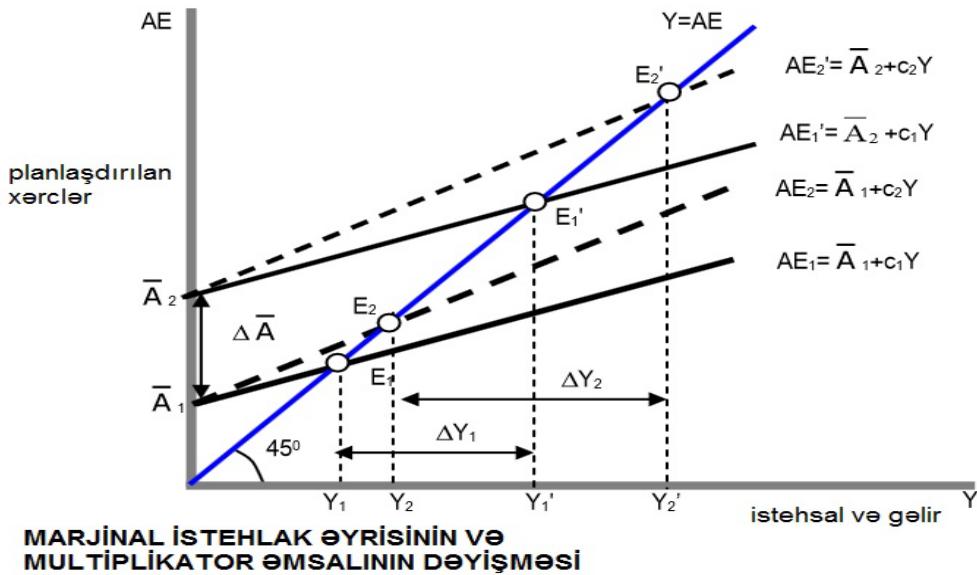
Şəkil 2. Multiplikatorun qrafik təsviri

Mənbə: Henry Hazlitt. The Failure of the New Economics

Avtonom xərclərdəki ΔA qədər artım, məcmu tələb əyrisinə AE_2 -yə, tarazlıq nöqtəsinə isə E_2 -yə qaldıracaqdır. Tarazlıq buraxılış səviyyəsindəki artım qədərdir ($Y_2 - Y_1$) və bu avtonom tələbdəki artımdan daha çoxdur. Bunun səbəbi isə AE əyrisinin pozitiv olmasıdır. Bunun mənası odur ki, multiplikator əmsali 1-dən böyükdür. Çünkü, istehlak tələbi istehsallabırğı artmaqdadır, yəni istehsaldakı artım tələbdə yeni bir çoxalmaya rəvac verir.

Şəkil 3. Marjinal istehlak əyrisinin və multiplikator əmsalının dəyişməsi:

Mənbə: Michel De Vroey. A History of Macroeconomics from Keynes to Lucas and Beyond

Qırıq-qırıq xəttlə göstərilən məcmu xərclər funksiyası, düz xəttli olandan daha böyük bir marjinal istehlak əyrisini ifadə etməkdədir. Avtonom xərclərdə ΔA qədərlik bir artım, birinci toplam xərclər xəttinin qüvvədə olması halında gəlir səviyyəsində ΔY_1 qədər artıma şərait yaradarkən, ikinci funksiyada isə ΔY_2 qədərlik ($\Delta Y_2 > \Delta Y_1$) bir artım təmin olunmaqdadır. Bunun səbəbi, daha böyük bir marjinal istehlak əyrisinin daha böyük bir multiplikator təsiri yaratmağındandır.

NƏTİCƏ

Fiskal siyasetin makroiqtisadi təsirinin keynsçi effektinin təməlində duran multiplikator haqqında fikirlərimizi ümumiləşdirə bilərik ;

1) Avtonom xərclərdəki artım tarazlı gəlir səviyyəsini artırır və gəlirdəki son artım avtonom xərclərdəki artımın müəyyən bir hissəsidir.

2) Marjinal istehlak əyri böyüdükcə, istehlak ilə gəlir arasında əlaqədən yaranan multiplikator əmsalı da artır. Multiplikator mexanizmin yaxşı işləməsi üçün, gəlir axınlarının əmələ gəldiyi hər mərhələdə, istehsali artırma bilmək üçün kifayət qədər əmək qüvvəsinə ehtiyac var. İstehsalın artırılması və tam məşğulluğun təmin olunması üçün xeyli investisiyaya və yararlı torpağa ehtiyac vardır. Xammalın təmin edilməsində heç bir çətinlik olmamalıdır.

3) Aparılan tədqiqatlar sübut edir ki, həm işsizlik, həm də inflasiyanın olduğu bir iqtisadiyyatda hansı növ bir fiskal siyasetin tətbiq olunacağı bəzən bəlirsizdir. Genişləndirici fiskal siyaset tətbiq olunarsa işsizlik problemi azalacaq amma mövcud inflasiya daha da şiddetlənəcək. Daraldıcı fiskal siyaset tətbiq olunarsa inflasiya problemi öz həllini tapacaq amma mövcud işsizlik də avtomatik artacaqdır. Yeganə çıxış yolu genişləndirici bir fiskal siyasetin daraldıcı bir monetar siyaset ilə dəstəklənməsidir. Beləliklə, bir halda ki, genişləndirici fiskal siyaset durğunluğu aradan qaldırmaq potensialındadır, o zaman daraldıcı monetar siyaset də inflasiyanı ciddi azaldacaqdır.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI:

1. B. Perro and Michael Perelman. Classical political economy // 1984. page 97-107
2. John Maynard Keynes. The General Theory of Employment, Interest and Money// 1935, page 12-18
3. Lauren Hansen. The economic theory of fiscal policy // 2003. page 132-141
4. Leyron Fisher. Monetary and Fiscal Policy // 1988. page 56-59
5. Mark Skousen. Dissent on Keynes: A Critical Appraisal of Keynesian Economics // 1992. page 151-155, 176-180

6. Nolan Gnos, Louis-Philippe Rochon. The Keynesian Multiplier (Routledge Frontiers of Political Economy) // 1st Edition July 2008. page 88-104
7. Tom Hazlitt. The Failure of the New Economics // 2007. page 254-275

**Гусейнов А.С., научный сотрудник
Института экономики НАНА**

Оценка кейнсианского эффекта макроэкономических воздействий фискальной

политики

Резюме

Экономические исследования показали, что инструменты фискальной политики оказывают существенное влияние на национальный доход. Эти эффекты часто анализируются с помощью модели ключевого национального дохода в макроэкономике. В статье изложены основные выводы и предложения по ключевому экономическому анализу макроэкономического воздействия фискальной политики и парадигмы ключевых слов.

Ключевые слова: фискальная политика, модель национального дохода, эффект мультипликатора, платежеспособный спрос, денежно-кредитная политика, мультипликатор дохода, кривая предельного потребления

**Huseynov A.S., research fellow
Institute of Economics of ANAS**

Evaluation of keynesian effect of macroeconomic impacts of fiscal policy

Resume

Economic studies have shown that fiscal policy instruments have significant impacts on national income. These effects are often analyzed through the Keynesian national income model in macroeconomics. The article outlines key findings and suggestions on key economic analysis of macroeconomic impacts of fiscal policy and Keynesian Paradigma.

Keywords: fiscal policy, national income model, multiplier effect, effective demand, monetary policy, revenue multiplier, marginal consumption curve

Daxil olub: 17.08.2019